

EVOLUȚIA SITUAȚIEI DEMOGRAFICE A TRANSILVANIEI ÎN SECOLUL XVII

de
LADISLAU GYÉMÁNT

În evoluția situației demografice a Transilvaniei în decursul evului mediu și al epocii moderne se disting, din punctul de vedere al reconstituirii istorice, două perioade: cea prestatistică și cea statistică. Perioada prestatistică permite doar calcularea unor date estimative privind populația, pe temeiul raportului dintre densitatea prezumptivă și suprafața totală a țării sau a celui dintre numărul de așezări și populația medie a acestora.¹ Urbariile din secolele XVI—XVII îngăduie realizarea unor imagini cifrice mai sigure, dar numai în cazul domeniilor pentru care s-au păstrat astfel de izvoare și care cuprind doar o parte relativ restrinsă a teritoriului principatului.²

Trecerea de la perioada prestatistică la cea statistică are loc în ultimii ani ai secolului al XVII-lea, în condițiile în care înstaurarea stăpînirii habsburgice în Transilvania inaugurează o nouă direcție a politicii economice, inspirată de principiile generale ale mercantilismului, cu deosebire în varianta reprezentată de cameralismul austriac. Tendința aces-

¹ Menționăm că studiul nostru se referă la Transilvania istorică, respectiv la principatul și ulterior marele principatul Transilvaniei. Iată unele date estimative pentru perioada cuprinsă între sfîrșitul secolului XI—mijlocul secolului XVI:

<i>Perioada</i>	<i>Nr. estimativ al populației</i>
Sfîrșitul sec. XI	300 000
A doua jumătate a sec. XII	400 000
1240—1241	550 000
Mijlocul sec. XIV	900 000
1400	900—950 000
Prima jumătate a sec. XV	1 000 000
Mijlocul sec. XV	1 200 000
Sfîrșitul sec. XV	1 809 300
Mijlocul sec. XVI	1 800 000

² David Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea, I—II*, București, Edit. Academiei, 1967—1968; Idem, *Iobăgia în Transilvania în sec. XVIII, I—II*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1986—1987; *Urbariile Țării Făgărașului*, ed. de D. Prodan cu L. Ursuțiu și M. Ursuțiu, București, Edit. Academiei, 1970.

tei politice înspre o exploatare sistematică a resurselor noilor teritorii dobândite de Imperiu presupunea ca un punct de plecare necesar evaluarea statistică a potențialului uman și material existent. Conscripțiile fiscale periodice, menite a materializa un atare deziderat, devin totodată primele surse statistice care permit reconstituirea situației demografice a Transilvaniei pe temeiuri incomparabil mai sigure în raport cu cele oferite de izvoarele epocii anterioare. Cu toate acestea, ele nu înfățișează încă imaginea cuprinzătoare și veridică a recensămintelor moderne, întrucât, în conformitate cu destinația lor, nu se referă decât la populația contribuabilă a principatului și lasă în afara sferei înregistrării categoriile privilegiate și, în primul rînd, o parte însemnată a nobilimii. Dincolo de acest punct de pornire ce exclude posibilitatea conturării imaginii statistice globale a populației, conscripțiile fiscale vădesc și o seamă de neajunsuri în privința modalității de organizare și realizare a lor, labilitatea criteriilor de conscriere, neasigurarea simultaneității înregistrării, cu extinderea operațiunilor de conscriere pe durata a 1—2 ani, condițiile de lucru inadecvate și incompetența comisiilor de conscriere constituind elemente ce grevează asupra veridicității datelor obținute. În sfîrșit, opoziția celor în cauză, a contribuabililor, încurajată deseori de stăpîinii de pămînt aflați în concurență cu statul în privința exploatarii resurselor economice ale supușilor, face ca fenomenul subînregistrării datorat sustragerii de la conscripție să constituie un factor ce trebuie avut în vedere în interpretarea istorică a rezultatelor statistice furnizate de conscripțiile fiscale. Cu toate aceste elemente ce conferă un anumit grad de relativitate cifrelor furnizate de o atare categorie de surse, pînă la instituirea recensămintelor moderne ele constituie principalul izvor pentru reconstituirea imaginii demografice a Transilvaniei în secolul al XVIII-lea.

Prima încercare de realizare a unei conscripții fiscale pentru întreaga Transilvanie istorică datează din anul 1698³. Rezultate cifrice ale ei se păstrează doar pentru cîteva jurisdicții:⁴

<i>Jurisdicția</i>	<i>Numărul de familii contribuabile</i>
Sibiu	7 064
Rupea	1 099
orașul Tîrgu Mureș	460

Se cunoaște, de asemenea, efectuarea conscripției în comitatul Alba și în districtul Bistrița, fără a se fi păstrat rezultatele obținute.⁵

³ Această conscripție generală este pomenită de: Köváry László, *Erdélyország statistikája*, Cluj, 1847, p. 151; *Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde* (în continuare: *Archiv*), 1848, III, 1, p. 48; J. Söllner, *Statistik des Grossfürstenthums Siebenbürgen*, Sibiu, 1856, p. 266; Petru Suci, *Poporația Ardealului*, Cluj, 1925, p. 3—4.

⁴ Acsády Ignác, *Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában 1720—1721*, Budapesta, 1896, p. 480; 487; *Archiv*, 1909, p. 379; 1910, p. 332.

⁵ *A Magyar Történettudományi Intézet évkönyve*, 1943, p. 557; I. Tóth Zoltán, *Mișcările țărănești din Munții Apuseni pînă la 1848*, București, Edit. Academiei, 1955, p. 66.

O nouă conscripție are loc în anul 1700, păstrându-se date pentru următoarele jurisdicții.⁶

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam. contribuabile</i>
Rupea	1 493
Sibiu	1 250
Nocrich	636
Cincu	500
Brașov	1 338

Se mai știe de efectuarea conscripției în comitatele Dăbica, Solnocul Interior, Alba Superioară și în scaunul Arieș.⁷ În același an, cercurile ie-zuite promoatoare ale Unirii religioase a românilor apreciază numărul acestora la 200 000⁸.

Prima încercare de conscripție fiscală generală pentru care ni se păstrează instrucțiunile în 13 puncte privind criteriile și modalitățile de executare este cea ordonată de Guvernul Transilvaniei în martie 1703, proiectul instrucțiunilor datînd din 2 aprilie a aceluiași an. Aceste instrucțiuni, care vor constitui modelul și pentru actele similare ale conscripțiilor fiscale următoare, stabileau categoriile contribuabile, incluzînd nobilimea unisională și exceptînd magnații, nobilii cu posesiuni, proprietățile deținute cu drept nobiliar de către orașe și Universitatea săsească, precum și casele deținute de nobili la orașe.⁹ Rezultate ale conscripției se cunosc doar din următoarele jurisdicții.¹⁰

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>	<i>Nr. scutți</i>
Arieș	669	57
Ciuc	11 678	
Trei Scaune		
orașul Cluj	1 676	55

Mai există indicii privind efectuarea conscripției în comitatele Dăbica și Solnocul Interior, precum și în scaunele Odorhei, Mureș și Orăștie.¹¹

Operațiunile de conscripție, întrerupte de izbucnirea răscoalei anti-habsburgice din anii 1703—1711, sînt reluate pe baza unor instrucțiuni

⁶ K. Th. Becker, *Die Volksschule der Siebenbürger Sachsen*, Bonn, 1894, p. 56; Archiv, 1909, p. 379—380.

⁷ *Magyar gazdaságtörténeti szemle*, 1894, p. 217; 218; *Szolnok-Doboka magyar-sága*, Dej—Cluj, 1944, p. 110—111; 281.

⁸ D. Prodan, *Teoria imigrației românilor*, Sibiu, 1944, p. 23.

⁹ Instrucțiunile publicate prima oară în *Archiv*, 1903, p. 98—103 cf. A. Răduțiu, *Scaunul Arieș la 1703*, în *Anuarul Institutului de istorie și arheologie Cluj-Napoca*, 1985—1986, XXVII, p. 384. O versiune latină însoțită de traducerea românească la C. Feneșan, *Izvoare de demografie istorică*, I, București, 1986, p. 31—40.

¹⁰ Jakab Elek, *Kolozsvár története*, II, Budapesta, 1888, p. 731; *Agrártörténeti szemle*, 1977, 3—4, p. 434—509; 1978, 1—2, p. 198—282; Răduțiu, *op. cit.*, p. 383—408.

¹¹ Tagányi Károly, Réthy László, Pokoly József, Kádár József, *Szolnok-Doboka vármegye monographiája*, II—VII, Dej, 1900—1905; Răduțiu, *op. cit.*, p. 385.

similare în anii 1713—1714, prima conscripție pentru care se păstrează datele centralizate la nivelul întregului principat pe categorii sociale.¹²

<i>Categoria socială</i>	<i>Nr. fam.</i>
Tărani liberi	28 322
Tărani dependenți	55 231
Jeleri	18 641
Orășeni	9 626
Slujitori	2 234
Plutași	148
Văduve	1 343
Vagabonzi	607
Total	116 152

Se păstrează date ale acestei conscripții pentru următoarele jurisdicții:¹³

<i>Anul</i>	<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>
1713	Făgăraș	3 330
	Arieș	1 015
	Mureș	3 865
	Sibiu ¹⁴	4 419
	Miercurea	577
	Cincu	1 963
	Rupea	1 900
	Brașov	5 744
	Bistrița	2 750
	Cluj	5 468
	orașul Abrud	333
	Brețcu	101
	Hațeg	103
	Tîrgu Secuiesc	105
Hunedoara	72	
1714	Alba Iulia	395
	Tîrnava	5 688
1715	orașul Cluj	1 095
	Solnocul de Mijloc	1 090
	Crasna	426
	Zărand	2 111
	Chioar	379

O nouă conscripție fiscală generală a Transilvaniei are loc în 1721—1722, pe baza unor instrucțiuni în 13 puncte prezentate dietei de la Cluj, Guberniului și comisarului imperial la 1 iulie 1721, instrucțiuni care concordă în cea mai mare parte cu cele din 1703.¹⁵ Tabelul centralizator al

¹² Feneșan, *op. cit.*, p. 41—45.

¹³ Acsády, *op. cit.*, p. 340; 342; 397; 405; 456; 458; 460; 462; 465; 468; 470; 474; 476; 481; 483—487.

¹⁴ O conscripție din 1712 indică pentru acest scaun 5337 familii cf. *Archiv* 1903, p. 105.

¹⁵ Feneșan, *op. cit.*, p. 51—57.

acestei conscripții pentru întregul principat oferă următoarea situație a numărului de familii contribuabile pe jurisdicții.¹⁶

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>	<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>
Alba ¹⁷	9 335	Arieș	1 015
Tîrnava	5 521	Sibiu	9 477
Turda ¹⁸	5 168	Sighișoara	1 932
Cluj ¹⁹	4 976	Brașov	5 147
Dăbîca	3 332	Mediaș	2 027
Solnocul interior	4 122	Bistrița	2 738
Hunedoara ²⁰	7 276	Sebeș	898
Solnocul Mijlociu	2 595	Cincu	1 800
Crasna	975	Rupea	2 215
Zărand	2 553	Miercurea	945
Chioar ²¹	745	Nocrich	1 016
Odorhei	5 492	Orăștie	1 449
Trei Scaune ²²	5 959	Făgăraș	3 764
Ciuc ²³	4 166	Orașe	3 577
Mureș ²⁴	4 311	Total	104 546

Comparativ cu această situație, datele înregistrate în cadrul conscripțiilor efectuate în diferite jurisdicții în perioada 1720—1727 oferă următoarele date.²⁵

<i>Anul</i>	<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>
1720	Arieș	1 015
1720—1721	Dăbîca	1 933
1721	Odorhei ²⁶	5 127
	Nocrich	1 023
	Cluj	4 019
	orașul Brețcu	115
	Miercurea Ciuc	49
	Abrud	282
	Alba Iulia	386
	Hațeg	96
	Tîrgu Secuieșc	134
	Cluj	1 161
	Tîrgu Mureș	559
	Hunedoara	85

¹⁶ *Magyar gazdaságtörténeti szemle*, 1894, p. 103—106; Acsády, *op. cit.*, p. 34—35; Feneșan, *op. cit.*, Tabelele I—II (numai pentru comitate și scaunele secuiești).

¹⁷ La Acsády, *op. cit.*, p. 35: 9798.

¹⁸ La Feneșan, *op. cit.*, Tab. I: 5158.

¹⁹ Acsády, *l. cit.*: 6137.

²⁰ *Ibid.*: 7357.

²¹ Solnocul Mijlociu, Crasna, Zărand și Chioar apar numai *Ibid.*, p. 34.

²² *Ibid.*, p. 35: 6208.

²³ *Ibid.*: 4215.

²⁴ *Ibid.*: 4275.

²⁵ *Ibid.*, p. 453; 457; 461; 463—464; 475; 477—479; 483; 485—488; *Archiv*, 1903, p. 201; 314; 458; 474; Prodan, *Teoria imigrației*, p. 47; *Studii și materiale. Tîrgu Mureș*, 1972, p. 131; Feneșan, *op. cit.*, Tab. V—VI.

²⁶ Pentru anul 1720, 5 492 familii cf. *Székely oklevéltár*, VII, Cluj, 1898, p. 291.

	Ocna Sibiului	254
1721—1722	Trei Scaune	5 455
	Făgăraș	3 781
1721—1723	Turda	5 338
1722	Sibiu ²⁷	9 875
	Mureș	4 309
1723	Mediaș	2 413
	Sighișoara	2 348
	Ciuc	3 794
1724	Orăștie	1 520
	Sebeș	971
	Turda	5 491
1727	Hunedoara	8 194

Pentru anul 1733, numărul familiilor contribuabile din Transilvania este estimat la 135 000.²³ Conform conscripției confesionale, efectuată în acest an din dispoziția episcopului Inochentie Micu, numărul românilor din Transilvania, cu excepția scaunelor Ciuc și Gheorghieni, se ridică la 87 857 familii.²⁹

În anul 1736, numărul familiilor contribuabile din Transilvania se prezintă astfel:³⁰

<i>Nr. fam. contr.</i>	<i>Jurisdicția</i>
Comitate	40 611
Scaune secuiești	21 020
Scaune săsești ³¹	31 716
Orașe	5 954
Total	99 301

Între anii 1737—1740 au loc discuții dietale privind efectuarea unei noi conscripții generale a Transilvaniei, dar cunoaștem din această perioadă doar o conscripție a scaunului Sibiu din anul 1740 care înregistrează un număr de 8 204 familii de contribuabili și scutiți.³²

Dintr-o conscripție a stăpînitorilor de pămînt, iobagilor și jelerilor din anul 1745, erectuată în scopul stabilirii contribuției la subsidiile militare

²⁷ H. Chircă, în *Populație și societate*, ed. Ștefan Pascu, II, Cluj-Napoca, p. 110—111, dă cifra de 9 539 familii, iar în vol. *Din istoria statisticii românești*, București, 1969, p. 444—445, cifra de 10 043 familii.

²⁸ H. M. G. Grellmann, *Statistische Aufklärungen*, III, Göttingen, 1802, p. 405.

²⁹ *Transilvania*, 1898, p. 210; *Populație și societate*, I, Cluj, Edit. Dacia, 1972, p. 91; Feneșan, *op. cit.*, p. 95—207.

³⁰ Jakab Elek, Szádeczky Lajos, *Udvarhely vármegye története*, Budapesta, 1901, p. 465.

³¹ La I. Benkő, *Transsilvania*, I, Cluj, 1833, p. 579 apar 40 261 și respectiv 38 016 familii.

³² *Archiv*, 1848, p. 48—49; 1880, p. 125.

pentru războiul de succesiune la tronul Austriei, se păstrează date pentru următoarele jurisdicții.³³

<i>Jurisdicția</i>	<i>Stăpini de pământ</i>	<i>Iobagi</i>	<i>Jeleri</i>
	(fam.)	(fam.)	(fam.)
Solnocul Interior	293	6 255	
Mureș		1 144	459
Odorhei		2 006	

O conscripție din anul 1749 a contribuabililor de pe Pământul Crăiesc oferă următoarea situație:³⁴

Fam. contr. săsești	23 386
Fam. contr. românești	21 324
Total	44 710

O nouă conscripție fiscală generală a Transilvaniei are loc în anul 1750 în vederea introducerii unui nou sistem contribuțional. Cunoaștem rezultatele acestei conscripții doar pentru următoarele jurisdicții:³⁵

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>
Odorhei	5 492
Sibiu	12 663
Bistrița	5 766

Tot în acest an a avut loc conscripția confesională a românilor efectuată din dispoziția vicarului episcopal Petru Pavel Aron, conscripție care a dat următoarele rezultate:³⁶

Credincioși greco-catolici ³⁷	540 153
Credincioși ortodocși	4 065
Credincioși neconscriși din comitatul Hunedoara și districtul Hațeg	10 000
Credincioși din Țara Birsei ³⁸	21 754
Preoți fungenți	2 074
Cantori	779
Slujitori bisericesti	1 152
Total ³⁹	579 977

³³ Benkő Károly, *Marosszék ismertetése*, Cluj, 1868—1869, p. 111; Jakab—Szádeczky, *op. cit.*, p. 475; 481; Tagányi—Réthy—Pokoly—Kádár, *op. cit.*, VII, p. 392—396.

³⁴ Acsády, *op. cit.*, p. 49.

³⁵ Jakab—Szádeczky, *op. cit.*, p. 467—468; *File de istorie*, 1974, p. 199; *Populație și societate*, II, p. 115.

³⁶ A. Bunea, *Episcopii Petru Paul Aron și Dionisiu Novacovici*, Blaj, 1902, p. 384; Feneșan, *op. cit.*, p. 256—310.

³⁷ În *Transilvania*, 1901, p. 292: 533 657. La Bunea, *l. cit.*: 533 675.

³⁸ În *Transilvania*, 1902, p. 292: 21 000.

³⁹ Prodan, *Teoria imigrației*, p. 18: 578 382.

În anul 1754, cu prilejul introducerii noului sistem contribuțional, este înregistrată în Transilvania următoarea populație contribuabilă.⁴⁰

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>
Comitate și scaune secuiești	182 251
Scaune săsești	60 239
Total	242 480

În anul 1760, sînt înregistrați în Transilvania 43 126 greco-catolici.⁴¹
În anii 1760—1761, situația contribuabililor din principat se prezintă astfel:⁴²

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>
Comitate	121 261
Partium	24 796
Scaune secuiești	36 352
Scaune săsești	58 598
Districtul Făgăraș	7 586
Orașe	8 433
Total	256 026

Pentru anul 1761, numărul total al populației Transilvaniei este estimat la 1 000 000 de locuitori,⁴³ iar cel al românilor, cu excepția Țării Birsei, la 5 472 43.⁴⁴ Situația populației românești pentru jurisdicțiile din care se păstrează date se prezintă astfel:⁴⁵

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr.</i>
Zărand	7 306
Alba Inferioară	94 497
Dăbica	45 891
Crasna	8 540
Chioar	17 322
Făgăraș	22 987

Conscripția românilor din Transilvania, executată în anii 1761—1762 din dispoziția generalului Buccow de către organele administrative, oferă următoarele rezultate:⁴⁶

Preoți greco-catolici ⁴⁷	2 250
Credincioși greco-catolici ⁴⁸	25 212 familii

⁴⁰ G. M. G. von Herrmann, *Das alte und neue Kronstadt*, I, Brașov, 1883, p. 312—313.

⁴¹ Tóth Zoltán, *Az erdélyi román nacionalizmus első százada. 1697—1792*, Budapest, 1946, p. 247.

⁴² J. G. Schaser, *Denkwürdigkeiten*, Sibiu, 1848, p. 14.

⁴³ Kovacsics József, *Magyarország történeti demográfiája*, Budapest, 1963, p. 135.

⁴⁴ L. J. Marienburg, *Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen*, I, Sibiu, 1813, p. 68.

⁴⁵ *Ibid.*, II, Sibiu, 1813, p. 48; 55; 111; 130; 133; 137.

⁴⁶ Feneșan, *op. cit.*, p. 19—20; 313—315.

⁴⁷ *Anuarul Institutului de istorie națională Cluj*, 1924—1925, p. 622: 2 238. (În continuare: *Anuar.*)

⁴⁸ *Transilvania*, 1902, p. 41: 25 223. *Anuar*, 1924—1925, I. *cit.*: 25 164.

Preoți ortodocși ⁴⁹	1 365
Credincioși ortodocși ⁵⁰	128 403 familii
Total⁵¹	157 230

În anul 1763, numărul familiilor de contribuabili liberi, jeleri și iobagi din comitate și scaunele săsești se prezenta astfel:⁵²

Jurisdicția	Iobagi	Liberi și jeleri	Total
Comitate	70 320	74 737	145 057
Scaune săsești	12 454	42 344	54 798
Total	82 774	117 081	199 855

Conscripțiile confesionale din anul 1765 oferă următoarele date:⁵³

Confesiunea	Nr. credincioși
Catolici	93 135
Reformați	143 343
Luterani ⁵⁴	133 365
Unitarieni	28 647
Greco-catolici	97 455
Total	495 945

Conscripția fiscală din anii 1765—1766 oferă următoarea situație a repartiției familiilor de contribuabili pe categorii sociale:⁵⁵

Categoria socială	Nr. fam. contr.	Categoria soc.	Nr. fam. contr.
Nobili de pe Pământul Crăiesc	60	Taxaliști	13 238
Nobili unisionali	8 317	Mineri	804
Boieri	610	Plutași	867
Libertini	4 837	Evrei	194
Români liberi	14 816	Greци, armeni	265
Germani liberi	60	Bulgari	49
Sași liberi	17 921	Țigani	7 089
Unguri liberi	627	Anabapțiști	21
Secui liberi	7 276	Vagabonzi	4 964
Iobagi	109 190	Grâniceri	22 415
Jeleri	50 126	Total	264 715

⁴⁹ Anuar, l. cit.: 1 380.

⁵⁰ Transilvania, 1902, p. 41: 128 653. Anuar, l. cit.: 126 652.

⁵¹ Transilvania, 1902, p. 41: 157 491. Anuar, l. cit.: 155 434. Culegere de referate. Sesiunea 1969. DGAS, București, 1971, p. 166: 157 088. Numărul de suflete este estimat de D. Prodan, Teoria imigrației, p. 28 la 777 170.

⁵² Schaser, op. cit., p. 13—14.

⁵³ Bunea, op. cit., p. 384; Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó, IV, Brașov, 1903, p. 379—381.

⁵⁴ Quellen, l. cit., dă și cifra de 126 546. În Archiv, 1909, p. 380—381: 130 000. Forschungen zur deutschen Landes- und Volkskunde, 1896, p. 34—40 vorbește de 120 860 sași.

⁵⁵ Csetri Elek, Imreh István, Erdély változó társadalma 1767—1821, București, Edit. Kriterion, 1980, p. 76.

Datele conșcripțiilor confesionale pentru anul 1766 oferă următoarea situație.⁵⁶

<i>Confesiunea</i>	<i>Nr. credincioși</i>
Catolici ⁵⁷	93 135
Reformați	140 043
Luterani ⁵⁸	130 884
Unitarieni	28 647
Greco-catolici	116 958
Ortodocși ⁵⁹	558 076
Evrei	2 000
Total	1 069 743

Repartiția românilor pe unele jurisdicții se prezenta astfel.⁶⁰

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr.</i>
Alba Superioară	94 497
Cluj	52 560
Solnocul Interior	49 068
Solnocul Mijlociu	25 675

Pentru anul 1767, populația totală a Transilvaniei este estimată la 1 500 000 de locuitori.⁶¹ Numărul ortodocșilor este apreciat la 635 454.⁶² Repartiția contribuabililor pe categorii sociale se prezenta astfel.⁶³

<i>Categoria socială</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>		
Nobili de pe Pământul Crăiesc	262	Spălători de aur	118
Nobili cu mai multe sesii	4 324	Tăietori de sare	923
Nobili unisesionali	11 584	Plutași	839
Boieri	1 227	Preoți români	391
Români liberi	14 649	Evrei	151
Sași liberi	18 364	Greci	108
Unguri liberi	5 556	Armeni	528
Secui liberi	7 866	Bulgari	51
Primipili	8 812	Țigani	7 380
Țobagi	107 945	Anabapțiști	20
Jeleri	45 495	Vagabonzi	8 442
Taxaliști	11 865	Total	258 359
Mineri	1 459		

⁵⁶ Marienburg, *op. cit.*, I, p. 225; Söllner, *op. cit.*, p. 266; 288; Feneșan, *op. cit.*, p. 12; 20; 375—411.

⁵⁷ Söllner, *l. cit.*: 93, 133.

⁵⁸ Benkő I., *op. cit.*, I, p. 472: 130 365. *Archiv*, 1846, p. 276: 132 867.

⁵⁹ Marienburg, *l. cit.* și Söllner, *l. cit.*: 444 219.

⁶⁰ Marienburg, *op. cit.*, II, p. 11; 96; 118; 126.

⁶¹ Eckhart Ferenc, *A bécsi udvar gazdasági politikája Magyarországon Mária Terézia korában*, Budapesta, 1922, p. 23.

⁶² Feneșan, *op. cit.*, p. 20.

⁶³ Csetri—Imreh, *op. cit.*, p. 76.

În anul 1770, situația populației Transilvaniei pe categorii sociale se prezenta astfel:⁶⁴

<i>Categoria soc.</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>
Contribuabili	1 796 665
Nobili	58 825
Cler	4 911
Total	1 860 401

În anul 1772, repartitia populației Transilvaniei pe categorii sociale era următoarea:⁶⁵

<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam.</i>	<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam.</i>
Libertini	6 126	Țărani dependenți	114 602
Primipili și pixidari	7 725	Jeleri	54 864
Unguri liberi	1 043	Slujitori	52
Sași liberi	19 384	Evrei ⁶⁶	577
Germani liberi	17	Vagabonzi	3 214
Orășeni	14 303	Țigani sedentari	3 769
Bulgari, armeni, greci	330	Țigani nomazi	3 949
Tăietori de sare	3 192	Nobili scutiți	20 639
Plutași	888	Nobili unisesionali	8 449
Grâniceri	23 077	Boieri	422
		Total ⁶⁷	286 672

Pentru același an, numărul românilor pe confesiuni este estimat astfel:⁶⁸

<i>Confestunea</i>	<i>Nr. credincioși</i>
Greco-catolici	119 230
Ortodocși	558 076
Total	677 306

În anul 1773, un raport al generalului-comandant Preiss către coregentul Iosif, cu prilejul călătoriei acestuia în Transilvania, estimează numărul populației contribuabile și privilegiate astfel:⁶⁹

Contribuabili	1 066 017
Nobili privilegiați	5 356
Total	1 071 373

⁶⁴ Fr. Schuler von Libloy, *Siebenbürgische Rechtsgeschichte*, I, Sibiu, 1867, p. 295.

⁶⁵ J. H. Benigni, *Handbuch der Statistik und Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen*, I, Sibiu, 1837, p. 38—39.

⁶⁶ Marienburg, *op. cit.*, I, p. 67: 554.

⁶⁷ Benigni, *op. cit.*, I, p. 38: 302 886.

⁶⁸ Marienburg, *op. cit.*, I, p. 225—226.

⁶⁹ C. Sassu, *Rumänen und Ungarn*, București, 1940, Anexa VI.

Repartiția populației contribuabile pe confesiuni era prezentată după cum urmează:⁷⁰

<i>Confesiunea</i>	<i>Nr. credincioși</i>
Greco-catolici ⁷¹	119 232
Ortodocși	558 076
Catolici	89 135
Reformați	140 043
Luterani	130 884
Unitarieni	28 647
Total	1 066 017

Pentru anul 1774, numărul total al populației Transilvaniei este estimat la 1 000 000 locuitori.⁷²

În anul 1776, repartiția populației contribuabile a Transilvaniei pe categorii sociale se prezenta astfel:⁷³

<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>	<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam. contr.</i>
Nobili de pe Pământul Crăiesc	94	Iobagi	121 066
Nobili unisesionali	9 363	Jeleri	55 919
Boieri	727	Vagabonzi	2 986
Libertini	6 064	Tăietori de sare	1 115
Secui liberi	7 942	Plutași	1 587
Unguri liberi	1 159	Mineri	3 412
Sași liberi	21 117	Bulgari	38
Germani liberi	237	Armeni	167
Români liberi	18 235	Greci	100
Orășeni	12 254	Evrei	241
		Țigani	7 429
		Total	271 852

Numărul străinilor din principat era de 28 574. Repartiția populației contribuabile pe jurisdicții era următoarea:⁷⁴

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam.</i>	<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam.</i>
Alba	34 175	Chioar	5 984
Tîrnava	13 005	Făgăraș	5 986
Solnocul Interior	16 441	Orașe	8 310
Turda	16 851	Odorhei	9 029
Dăbica	15 108	Mureș	8 858
Hunedoara	20 861	Trei Scaune	4 839
Cluj	20 660	Ciuc	2 147
Solnocul Mijlociu	9 902	Arieș	2 323
Crasna	5 524	Sibiu	17 261
Zărand	7 562	Sighișoara	4 268

⁷⁰ *Ibid.*, l. cit.

⁷¹ Tóth Z., *Az erdélyi...*, p. 247: 121 169; p. 260: 145 205.

⁷² Thirring Gusztáv, *Magyarország népessége II József korában*, Budapesta, 1938, p. 3.

⁷³ Csetri—Imreh, *op. cit.*, p. 76; Feneșan, *op. cit.*, Tab. XI.

⁷⁴ Feneșan, l. cit.

Mediaș	5 385	Miercurea	2 736
Rupea	4 642	Noerich	2 595
Cincu	4 518	Brașov	13 833
Sebeș	2 307	Bistrița	3 746
Orăștie	2 996	Total	271 852

În anul 1778, numărul familiilor de contribuabili din unele jurisdicții ale Transilvaniei era următorul:⁷⁵

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam.</i>	<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr. fam.</i>
Alba Superioară	6 437	Chioar	3 299
Hunedoara	16 925	Făgăraș	4 608
Zărand	6 056	Trei Scaune	4 081
Tirnavă	16 664	Mureș	6 674
Turda	13 552	Arieș	1 119
Dăbica	14 478	Sibiu	12 240
Solnocul Interior	12 358	Odorhei	1 927

Pentru anul 1779, numărul total al populației Transilvaniei este estimat la 1 125 000 locuitori,⁷⁶ iar numărul greco-catolicilor la 69 343 familii.⁷⁷

Pentru anul 1780, numărul total al populației Transilvaniei este estimat la 1 125 000 locuitori,⁷⁸ la fel și pentru anul 1782.⁷⁹ Pentru anul 1783, această cifră este estimată la 1 600 000.⁸⁰

Pentru anul 1784, numărul românilor este apreciat la 787 369,⁸¹ iar cel al familiilor de unguri și secui la 244 880.⁸²

Pentru anul 1785, numărul total al populației civile și grănicerești din Transilvania este estimat astfel:⁸³

Civili	1 443 364
Grăniceri	27 435
Total ⁸⁴	1 470 799

Repartiția populației contribuabile pe categorii sociale se prezenta în felul următor:⁸⁵

<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam.</i>	<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam.</i>
Nobili de pe Pământul Crăiesc	99	Jeleri	58 903
		Taxaliști	10 791

⁷⁵ Marienburg, *op. cit.*, II, p. 11; 20; 48; 75; 81; 111; 118; 133; 138; 165; 196; 202; 218; Jakab—Szadeczky, *op. cit.*, p. 528—529.

⁷⁶ Thirring, *op. cit.*, p. 3.

⁷⁷ Tóth Z., *Az erdélyi...*, p. 260.

⁷⁸ Thirring, *l. cit.* J. E. Fabri, *Handbuch der neuesten Geographie*, I, Halle, 1803, p. 508: 1 100 000.

⁷⁹ Fr. H. Benedikt, *Abriss der physikalischen Beschaffenheit der Oesterreichischen Staaten*, Petersburg—Leipzig, 1782, p. 356.

⁸⁰ *Transilvania*, 1878, p. 278.

⁸¹ Jancsó Benedek, *A román nemzetiségi törekvések története*, I, Budapesta, 1896, p. 763.

⁸² Marienburg, *op. cit.*, I, p. 67.

⁸³ A. Demjan, *Statistisches Gemälde der österreichischen Monarchie*, Viena, 1796, p. 495—496.

⁸⁴ J. E. Fabri, *Kurzer Abriss der Geographie*, Halle—Viena, 1804, p. 130: 1 400 000.

⁸⁵ Csetri—Imreh, *op. cit.*, p. 76.

Nobili unisesionali	10 843	Mineri	5 643
Boieri	530	Tăietori de sare	947
Libertini	12 281	Plutași	1 947
Români liberi	21 430	Evrei	304
Germani liberi	85	Greci	94
Sași liberi	24 306	Armeni	203
Unguri liberi	1 141	Bulgari	31
Secui liberi	4 840	Țigani	9 474
Iobagi	132 232	Vagabonzi	2 632
		Total	298 746

La 4 aprilie 1786 sint înaintate împăratului Iosif al II-lea rezultatele primului recensămînt modern al populației din Transilvania. Început la 1 noiembrie 1784, pe baza rescriptului imperial din 31 iulie a aceluiași an, recensămîntul a fost suspendat la 23 noiembrie datorită evenimentelor răscoalei lui Horea. Lucrările au fost reluate în 20 ianuarie 1785, finalizîndu-se în primăvara anului următor. Efectuat de un vast aparat, pe baza unor instrucțiuni și formulare tipărite în prealabil, acest recensămînt cuprinde pentru prima oară întregul teritoriu al țării (cu excepția graniței militare) și întreaga populație (cu excepția armatei regulate și a regimentelor grănicerești), fără a ține seama de privilegiile medievale. Rezultatele obținute urmau a fi revizuite anual, în cadrul fiecărei localități. Deși furnizează primele date sigure privind ansamblul populației principatului (inclusiv nobilimea privilegiată), și acest recensămînt păcătuiește prin nerespectarea principiului înregistrării simultane, iar prevederea revizuirii anuale a rezultatelor s-a respectat numai pentru anul 1787, în anul următor sistîndu-se această activitate datorită izbucnirii războiului cu turcii.⁸⁶

Rezultatele recensămîntului la nivelul jurisdicțiilor instituite prin reorganizarea administrativă iozefină se prezentau astfel:⁸⁷

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr.</i>
Alba ⁸³	139 056
Hunedoara ⁸⁹	167 806
Sibiu ⁹⁰	115 563
Făgăraș ⁹¹	111 308
Trei Scaune ⁹²	87 687
Odorhei ⁹³	66 365
Tîrnava ⁹⁴	124 217
Cluj ⁹⁵	110 314

⁸⁶ Feneșan, *op. cit.*, p. 13—16.

⁸⁷ Thirring, *op. cit.*, p. 125; Danyi Dezső, Dávid Zoltán, *Az első magyarországi népszámlálás (1784—1787)*, Budapesta, 1960, p. 50.

⁸⁸ Söllner, *op. cit.*, p. 266—267: 141 594.

⁸⁹ *Ibid.*: 161 481.

⁹⁰ *Ibid.*: 138 237.

⁹¹ *Ibid.*: 118 586.

⁹² *Ibid.*: 110 135. Danyi—Dávid, *l. cit.*: 87 688.

⁹³ Söllner, *l. cit.*: 67 218. Jakab—Szádeczky, *op. cit.*, p. 529—530: 52 529.

⁹⁴ Söllner, *l. cit.*: 130 520. Danyi—Dávid, *l. cit.*: 124 224.

⁹⁵ Söllner, *l. cit.*: 121 493. Danyi—Dávid, *l. cit.*: 110 014.

Solnocul Interior ⁹⁶	133 085
Turda ⁹⁷	162 089
Solnocul Mijlociu ⁹⁸	149 190
Total ⁹⁹	1 366 680

Numărul populației din principalele orașe ale Transilvaniei se prezenta astfel:¹⁰⁰

Orașul	Nr.
Alba Iulia	4 917
Sibiu ¹⁰¹	14 066
Mediaș	4 586
Orăștie	3 221
Sighișoara	5 517
Brașov ¹⁰²	17 792
Tîrgu Mureș	5 934
Bistrița	4 637
Cluj	13 928
Total	74 598

Adăugînd la aceste cifre pe cei 134 144 grăniceri,¹⁰³ numărul total al populației Transilvaniei se ridică în 1786 la 1 575 130 locuitori.¹⁰⁴

Repartiția populației pe categorii sociale se prezenta astfel:¹⁰⁵

Categoria socială	Nr.
Preoți ¹⁰⁶	5 224
Nobili ¹⁰⁷	32 316
Funcționari, intelectuali ¹⁰⁸	771
Orășeni ¹⁰⁹	11 740
Țărani ¹¹⁰	129 854
Urmași de țărani și meșteșugari ¹¹¹	116 027
Jeleri ¹¹²	159 260

⁹⁶ Söllner, *l. cit.*: 123 366. Danyi—Dávid, *l. cit.*: 133 084.

⁹⁷ Söllner, *l. cit.*: 157 363. Danyi—Dávid, *l. cit.*: 162 090.

⁹⁸ Söllner, *l. cit.*: 146 042.

⁹⁹ Söllner, *l. cit.*: 1 416 035. Danyi—Dávid, *l. cit.*: 1 366 388.

¹⁰⁰ Thirring, *l. cit.*

¹⁰¹ G. Hassel, *Statistischer Umriss der sämtlichen europäischen Staaten*, Braunschweig, 1805, p. 49: 13 313.

¹⁰² *Ibid.*: 18 118.

¹⁰³ Benigni, *op. cit.*, I, p. 7; Söllner, *l. cit.*

¹⁰⁴ Benigni, *op. cit.*, I, p. 7: 1 577 515. I. Lenk, *Siebenbürgens geographisch-topographisch-statistisch-hydrographisch- und orographisches Lexikon*, I, Viena, 1839, p. 138: 1 523 371. Kóváry, *op. cit.*, p. 152: 1 550 179. Söllner, *l. cit.*: 1 546 129.

¹⁰⁵ Thirring, *op. cit.*, p. 91.

¹⁰⁶ Söllner, *l. cit.*: 4 939.

¹⁰⁷ *Ibid.*: 29 673.

¹⁰⁸ *Ibid.*: 734.

¹⁰⁹ *Ibid.*: 11 568.

¹¹⁰ *Ibid.*: 125 550.

¹¹¹ *Ibid.*: 115 044.

¹¹² *Ibid.*: 155 474.

Copii ¹¹³	231 247
Femei ¹¹⁴	708 528
Alții	46 387
Soldați ablicențiați	922
Total ¹¹⁵	1 442 276

Repartiția populației pe naționalități era estimată astfel:¹¹⁶

<i>Naționalitatea</i>	<i>Nr.</i>
Unguri	653 148
Secui ¹¹⁷	175 017
Sași	302 204
Români	507 748
Slavi	7 067
Italieni	1 870
Armeni	1 255
Greci	494
Evrei ¹¹⁸	2 832
Țigani	12 370
Total	1 664 005

Conform revizuirii din anul 1787, numărul total al populației civile a Transilvaniei se ridică la 1 396 501 locuitori.¹¹⁹ Repartiția populației pe categorii sociale se prezenta astfel:¹²⁰

<i>Categoria socială</i>	<i>Nr.</i>
Preoți	4 885
Nobili	17 559
Funcționari și intelectuali	778
Orășeni	11 338
Țărani	127 786
Urmași de țărani și meșteșugari	117 005
Jeleri	155 535
Copii	236 399
Femei	687 291
Total	1 348 570

¹¹³ *Ibid.*: 228 296.

¹¹⁴ *Ibid.*: 693 671.

¹¹⁵ *Ibid.*: 1 364 949.

¹¹⁶ *Ibid.*, l. cit.

¹¹⁷ M. Lebrecht, *Versuch einer Erdbeschreibung des Grossfürstenthums Siebenbürgen*, Sibiu, 1804, p. 8: 179 173.

¹¹⁸ Thirring, *op. cit.*, p. 91: 2 092.

¹¹⁹ Söllner, l. cit. Acsády, *op. cit.*, p. 40: 1 410 777. Kovacsics, *op. cit.*, p. 135: 1 472 000.

¹²⁰ Söllner, l. cit.

Numărul românilor era estimat pentru acest an la 800 000.¹²¹ În privința repartiției populației pe jurisdicții sînt cunoscute următoarele date:¹²²

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr.</i>
Solnocul Interior	74 099
Dăbîca	91 321
Brașov ¹²³	62 934
Odorhei	51 354

Pentru anul 1788, numărul total al populației Transilvaniei este estimat la 1 250 000 locuitori.¹²⁴

Pentru anul 1791, numărul populației pe jurisdicții era estimat astfel:¹²⁵

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr.</i>
Comitate	700 000
Scaune secuiești	150 000
Scaune săsești ¹²⁶	300 000
Total ¹²⁷	1 150 000

Repartiția populației contribuabile, pe categorii sociale se prezenta astfel:¹²⁸

<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam.</i>	<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam.</i>
Nobili de pe Pământul Crăiesc	129	Taxaliști	13 360
Nobili unisesionali	9 268	Mineri	4 328
Boieri	537	Tăietori de sare	719
Libertini	6 824	Spălători de aur	257
Români liberi	21 653	Plutași	2 090
Germani liberi	253	Evrei	314
Sași liberi	26 115	Greci	103
Unguri liberi	1 219	Armeni	246
Secui liberi	10 028	Bulgari	31
Iobagi	128 712	Țigani	11 355
Jeleri	63 866	Vagabonzi	1 028
		Total ¹²⁹	302 433

¹²¹ Jancsó, *op. cit.*, I, p. 760—770.

¹²² Marienburg, *op. cit.*, II, p. 302—303; Jakab—Szádeczky, *op. cit.*, p. 530; Szolnok—Doboka magyarsága, p. 119; 128.

¹²³ B. Graf, *Die Kulturlandschaft des Burzenlandes*, München, 1934, p. 88: 60 061.

¹²⁴ Sokfélé, 1791, p. 148; 150.

¹²⁵ Marienburg, *op. cit.*, II, p. 7—8; 149—150; 205—206.

¹²⁶ Fabri, *Handbuch*, p. 505: 442 700.

¹²⁷ Benigni, *op. cit.*, I, p. 8; Kóváry, *op. cit.*, p. 150: 1 100 000.

¹²⁸ Csetri—Imreh, *op. cit.*, p. 81—88.

¹²⁹ Marienburg, *op. cit.*, II, p. 7—8; 149—150; 205—206: 257 608 + 33 935 + 135 383 slugi și copii.

Repartiția populației pe naționalități, cu excepția românilor, era următoarea:¹³⁰

<i>Naționalitatea</i>	<i>Nr. fam.</i>
Unguri + secui	226 882
Sași ¹³¹	75 551
Armeni	246
Bulgari	31
Greci	103
Evrei	314
Țigani	11 610
Total	314 747

Pentru anul 1794, conform datelor prezentate dietei Transilvaniei de către Exactoratul Provincial, repartiția populației țării pe jurisdicții era următoarea:¹³²

<i>Jurisdicția</i>	<i>Nr.</i>
Comitate	938 940
Scaune secuiești	161 104
Scaune săsești	358 516
Total ¹³³	1 458 560

Din punctul de vedere al categoriei sociale situația se prezenta astfel:¹³⁴

<i>Categoria socială</i>	<i>Nr. fam.</i>
Contribuabili	268 518
Nobili	2 030
Văduve	35 273
Total	305 821

Repartiția populației pe naționalități era următoarea:¹³⁵

<i>Naționalitatea</i>	<i>Nr.</i>
Români	729 316
Unguri + sași	663 471
Țigani	62 315
Evrei	1 606
Armeni	1 090
Greci	652
Bulgari	109
Total	1 458 559

¹³⁰ *Ibid.*, I, p. 67—68.

¹³¹ Hassel, *op. cit.*, p. 50: 392 700.

¹³² Lebrecht, *op. cit.*, p. 8.

¹³³ M. Schwartner, *Statistik des Königreiches Ungarn*, Pesta, 1798, p. 75: 1 250 000. Fabri, *Handbuch*, p. 508—509: 1 250 000 + 126 771 grăniceri = 1 376 771. Söllner, *op. cit.*, p. 268: 1 506 000. Jancsó, *op. cit.*, I, p. 763—764: 1 300 000.

¹³⁴ Lebrecht, *l. ct.*

¹³⁵ *Ibid.*, p. 10.

Pentru anul 1795, populația totală a Transilvaniei este estimată la 1 260 000 locuitori,¹³⁶ dintre care 858 000 de români și 31 921 unitarieni¹³⁷. Repartiția populației contribuabile pe categorii sociale era următoarea:¹³⁸

<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam.</i>	<i>Cat. soc.</i>	<i>Nr. fam.</i>
Nobili de pe Pământul Crăiesc	108	Taxaliști	10 864
Nobili unisesionali	9 752	Mineri	4 789
Boieri	484	Tăietori de sare	1 095
Libertini	7 662	Spălători de aur	666
Români liberi	22 342	Plutași	2 311
Germani liberi	204	Evrei	365
Sași liberi	29 302	Greci	118
Unguri liberi	3 102	Armeni	235
Secui liberi	8 435	Bulgari	22
Iobagi	128 258	Țigani	11 747
Jeleroi	68 106	Vagabonzi	692
		Total	310 659

Pentru anul 1796, populația totală a Transilvaniei era estimată la 1 460 000 locuitori.¹³⁹

În anul 1799, populația civilă și militară a Transilvaniei se prezenta astfel:¹⁴⁰

Populația civilă	1 401 293
Grăniceri	126 771
Total	1 528 064

În încheierea acestui repertoriu al datelor disponibile din sursele publicate privind evoluția demografică a Transilvaniei istorice în secolul al XVIII-lea, prezentăm în două tabele sintetice populația contribuabilă a principatului între anii 1713—1795 și populația totală între anii 1761—1799.

I.

<i>Anul</i>	<i>Populația contribuabilă (Nr. fam.)</i>	<i>Anul</i>	<i>Pop. contr.</i>
1713—1714	116 152	1772	266 633
1721—1722	104 546	1776	271 852
1733	135 000	1785	298 746
1736	99 301	1791	302 433
1754	242 480	1794	266 518
1760—1761	256 026	1795	310 659
1767	258 359		

¹³⁶ Kautz Gyula, *Az Ausztriai Birodalom statisztikája*, Pesta, 1855, p. 36.

¹³⁷ Haasel, *Statistischer Umriss*, p. 50.

¹³⁸ Csetri—Imreh, *op. cit.*, p. 77.

¹³⁹ Benigni, *op. cit.*, I, p. 8; Kóváry, *op. cit.*, p. 150. La Demjan, *op. cit.*, p. 28: 1 490 000.

¹⁴⁰ G. Hassel, *Statistischer Abriss des Österreichischen Kaisertums*, Nürnberg—Leipzig, 1807, p. 55.

II.

<i>Anul</i>	<i>Populația totală</i>
1761	1 000 000
1766	1 069 743
1767	1 500 000
1770	1 860 401
1773	1 071 373
1774	1 000 000
1779	1 125 000
1780	1 125 000
1782	1 125 000
1779	1 125 000
1783	1 600 000
1785	1 470 799
1786	1 575 130
1787	1 396 501
1788	1 250 000
1791	1 150 000
1794	1 458 560
1795	1 260 000
1799	1 528 064

**L'ÉVOLUTION DE LA SITUATION DÉMOGRAPHIQUE
DE LA TRANSYLVANIE AU XVIIIe SIÈCLE**

(Résumé)

L'auteur passe en revue les sources éditées qui contiennent des dates concernant la situation démographique de la Transylvanie historique au cours du XVIIIe siècle. En même temps, il analyse la crédibilité de ces sources.

Pour la deuxième moitié du XVIIIe siècle l'auteur analyse la structure sociale et nationale de la société transylvain, en offrant une image plus exacte de l'évolution de celles-ci le long du siècle discuté.